

Asia: VN/16819/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle kansaneläkelain, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain sekä eräiden muiden etuuslakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Pyydämme ystävällisesti ottamaan kantaa ehdotuksiin sekä tarvittaessa tuomaan esiin myös perustelut näkemyksillenne.

Voitte halutessanne tuoda esiin myös sellaista keskeistä tietoa, joka näkemyksenne mukaan vaikuttaa esityksen vaikutusten arviointiin.

-

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kehitysvammaliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle kansaneläkelain, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain sekä eräiden muiden etuuslakien muuttamisesta. Kehitysvammaliiton kohderyhmänä ovat kehitysvammaiset ihmiset ja muut oppimisessa, ymmärtämisessä ja kommunikoinnissa tukea tarvitsevat ihmiset. Maassamme on noin 50 000 kehitysvammaista ja noin 65 000 puhevammaista ihmistä, selkokielen tarvitsijoita arvioidaan olevan jopa 750 000 henkilöä. Selkokielen tarpeen taustalla voi olla esimerkiksi kehitysvamma, lukivaikeus, muistisairaus tai se, että suomi tai ruotsi ei ole äidinkieli.

Kehitysvammaliitto edistää kehitys- ja puhevammaisten ihmisten tasa-arvoa ja osallistumista yhteiskunnassa, kehittää palveluja sekä edistää alan tutkimusta. Liitto edustaa yli 80 jäsenorganisaatiota, jotka toimivat vammaisten ihmisten hyväksi.

Kehitysvammaliitto ei kannata ehdotettuja muutoksia, joissa kansaneläkkeen, takuueläkkeen, sairauspäivärahan ja Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahaetuksien alaikäraja nostettaisiin 18 vuoteen. Ehdotetut muutokset heikentävät kehitysvammaisten ja muiden vastaavaa tukea vammaan vuoksi ymmärtämisessä ja oppimisessa tarvitsevien 16–17-vuotiaiden nuorten ja heidän perheidensä asemaa. Etuuksilla, kuten nuoren kuntoutusrahalla edistetään vammaisen nuoren yhdenvertaisuutta

muiden nuorten kanssa silloin, kun nuorella on oppimista ja selviytymistä vaikeuttava vamma, kuten kehitysvamma, laaja-alaisia oppimisvaikeuksia tai autismi.

- Kehitysvammaliitto muistuttaa, että oppivelvollisuuden laajentamisella on pyritty lisäämään koulutuksellista tasa-arvoa ja ehkäisemään syrjäytymistä varmistamalla nuorille toisen asteen tutkinnon suorittaminen. Nuoren kuntoutusraha on merkittävä väline tavoitteen toteuttamiseksi, jota etuuden ikärajan nostaminen 18 vuoteen vaikeuttaisi.
- Ammatillisen kuntoutumisen varmistamiseksi ja työllistymisen edistämiseksi myönnettävänä etuutena nuoren kuntoutusraha tukee nuoren opintoja ja oppivelvollisuuden suorittamista. Etuuden saaminen edellyttää henkilökohtaista opiskelu- ja kuntoutumissuunnitelmaa. Tämä tukee sitä, että 16-17-vuotias nuori ei putoa koulutuksen ulkopuolelle ja jätä oppivelvollisuuttaan suorittamatta. Toisen asteen opintojen suorittaminen tukee vammaisen nuoren itsenäistymistä ja edistää työllistymistä työkykyensä mukaiseen koko- tai osa-aikaiseen palkkatyöhön.
- Kuntoutusrahan tai eläkkeen ikärajan nostaminen heikentää perheiden edellytyksiä selviytyä vammaisen nuoren opintoihin liittyvistä kuluista. Osa kehitysvammaisista ja muista vastaavaa tukea tarvitsevista nuorista joutuu muuttamaan toisen asteen opintoja varten pois kotipaikkakunnaltaan esim. vaativan erityisen tuen ammattioppilaitoksiin. Vaikka vammaisen nuoren asuminen oppilaitoksen paikkakunnalla on maksutonta, syntyy kustannuksia ylläpitomaksusta, kuten aterioista sekä kuljetuksista kodin ja oppilaitospaikkakunnan välillä. Kodin ulkopuolisessa asumisessa perittävät ateriamaksut eivät ole verrannollisia perheiden ruokakuluihin kotona, vaan ovat niitä korkeammat eikä kuluihin voi vaikuttaa kuluihin omilla valinnoilla.
- Vammaiselle nuorelle opintojen aikaisten ansioiden hankkiminen muiden opiskelijoiden tavoin esim. kesätöissä on usein käytännössä mahdotonta. Vammaisilla nuorilla on muita nuoria heikommat mahdollisuudet saada palkkatyötä. Osalla vamma myös hidastaa oppimista ja kypsymistä työelämään. Kehitysvammaisten ja muiden vastaavaa tukea ymmärtämisessä tarvitsevien nuorten ja aikuisten kohtaamat työllistymisvaikeudet, työllistyminen matalapalkkatehtäviin ja osa-aikatyöhön heikentävät myös halua opintolainaan ja vaikeuttavat sen takaisinmaksua.
- Toisen asteen opintoihin panostaminen tuottaa hyötyjä myös silloin, kun nuori ei siirry suoraan työelämään niiden jälkeen. Opinnot tukevat mm. nuoren hyvinvointia tukevaa osallisuutta ja itsenäistymistä. Nämä ehkäisevät raskaampien sosiaali- ja terveyspalvelujen tarvetta. Osa nuorista jatkaa opinnoista työvalmennukseen, joka tukee työelämään osallistumista tai kehitysvammaisten työtoimintaan, joka jatkaa työelämään pääsemisen edistämistä.
- Alle 18-vuotiaana myönnetty eläke sulkee vammaisen henkilön usein työelämän ulkopuolelle heti perusopintojen jälkeen, mikä on ongelmallista koulutus- ja työelämäosallisuuden näkökulmasta. Osa vaikeimmin vammaisista nuorista joutuu kuitenkin keskeyttämään opinnot vahvasta tuesta ja

erityisjärjestelyistä huolimatta. Nuori voi myös joutua terveydentilansa vuoksi asumaan asumisyksikössä sekä maksamaan tästä asumisesta ja ylläpidosta kodin ulkopuolella. Eläkkeitä koskevan ikärajan nostaminen ja sen vaikutukset asumistukeen vaikeuttaisivat heidän perheidensä taloudellista selviytymistä huomattavasti.

- Ehdotetut muutokset kuntoutusrahaa ja eläkkeitä koskevissa ikärajoissa heikentävät vammaislapsiperheiden asemaa suhteessa muihin perheisiin ja lisäävät viimesijaiseksi tarkoitetun toimeentulotuen tarvetta. Tämä on kohtuutonta ja syrjivää vammaan liittyvässä elämäntilanteessa. Tuen hakeminen aiheuttaa perheille kuormitusta ennestään raskaassa elämäntilanteessa.

Kehitysvammaliitto suhtautuu myönteisesti vammaisetuutta koskevaan ikärajamuutokseen. Muutos alle 18-vuotiaan lapsen vammaistukeen ja 18 vuotta täyttäneen aikuisen vammaistukeen selkeyttäisi 16–17-vuotiaan nuoren asemaa alaikäisenä lapsena.

- Koska nykyisen 16 vuotta täyttäneen vammaistuen myöntöedellytykset ovat erilaiset kuin lapsen vammaistuen, turvaisi muutos tuen jatkuvuutta nuoren vammaan liittyvissä kuluissa täysi-ikäisyyteen asti.
- Muutos ei saa heikentää vammaisen nuoren asemaa ja mahdollisuuksia itsenäistymiseen. Lisäksi tulee huolehtia, että se turvaa alle 18-vuotiaan nuoren elatuksesta vastaavan vammaislapsiperheen taloudellista yhdenvertaisuutta muiden lapsiperheiden kanssa.

Espoossa 6.8.2024

Susanna Hintsala

toiminnanjohtaja

Kehitysvammaliitto ry

Susanna Rieppo

asiantuntija, vaikuttamistoiminta ja jäsenyhteistyö

Kehitysvammaliitto ry

Rieppo Susanna
Kehitysvammaliitto